

Perception of Preceptors and Students on Humanized Care Behaviours of the Students at Sirindhorn College of Public Health, Phitsanulok Province

Thawatchai Sattayasomboon¹, Kongprai Tunsuchart, Daoroong Kamwong^{1*}

¹Sirindhorn College of Public Health, Phitsanulok,

Faculty of Public Health and Allied Health Sciences, Praboromarajchanok Institute

*Corresponding author Email: Daoroong.K@scphpl.ac.th

Original article

Abstract

OPEN ACCESS

Citation:

Sattayasomboon, T.,
Kamwong, D. ., & Tunsuchart,
K. . THE Perception of
Preceptors and Students on
Humanized Care Behaviours
of the Students at Sirindhorn
College of Public Health,
Phitsanulok Province: -. Public
Health Policy and Laws
Journal. Retrieved from
https://so05.tci-thaijo.org/index.php/journal_law/article/view/270599

Received: 3 February, 2024

Revised: 22 March, 2024

Accepted: 24 March, 2024

The objective of this research was to assess humanized care behaviours of the students at Sirindhorn College of Public Health Phitsanulok (SCPHPL), according to the preceptors' and students' perception. The sample consisted of 259 persons, they were 129 preceptors and 130 students selected by purposive sampling. The data was collected by using a questionnaire. Data were analyzed by using descriptive statistics and independent t-test at the significance level of 0.05.

The results showed that the perception of preceptors on students' humanized care behaviours overall average scores (Mean=4.02± 0.12) and the three aspects were at the high level; analytical thinking (Mean=4.11±0.30), service mind (Mean=4.06±0.05) and consideration of patient rights and patient participation (Mean=3.87±0.38) respectively. The students' perception on their behaviours overall average scores (Mean=4.25±0.22) and the three aspects were at high level; service mind (Mean=4.31±0.30), consideration of patient rights and patient participation (Mean=4.23±0.27) and analytical thinking (Mean=4.13±0.12) respectively. The preceptors perception average scores showed statistically significant (p-value<0.001) lower than the students' perception on the average overall score, service mind aspect and consideration of patient rights and patient participation aspect respectively.

The recommendation is that, the college administrators may use the data to create humanized care guidelines for the students to prepare students' behavior to be consistent with the needs of the service provider.

Keywords: humanized care; preceptors; Phitsanulok Province

การรับรู้ของอาจารย์พี่เลี้ยงและนักศึกษาต่อพฤติกรรมการดูแลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ ของนักศึกษา วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดพิษณุโลก

ธวัชชัย สัตยสมบูรณ์¹, ก้องไพร่ ต้นสุชาติ¹, ดาวรุ่ง คำวงศ์^{1*}

¹วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดพิษณุโลก

คณะสาธารณสุขศาสตร์และสหเวชศาสตร์ สถาบันพระบรมราชชนก

ผู้ประสานงาน: ดิดดู่ Daorong.K@scphpl.ac.th

นิพนธ์ต้นฉบับ

บทคัดย่อ

วันรับ 3 ก.พ. 2567

วันแก้ไข 22 มี.ค. 2567

วันตอบรับ 3 มี.ค. 2567

วัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อประเมินพฤติกรรมการดูแลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ของนักศึกษาวิทยาลัยการสาธารณสุข สิรินธร จังหวัดพิษณุโลก ตามการรับรู้ของอาจารย์พี่เลี้ยงและนักศึกษา กลุ่มตัวอย่างอาจารย์พี่เลี้ยง 129 คน และนักศึกษา 130 คน รวม 259 คน เลือกตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้แบบสอบถาม ใช้สถิติพรรณนา และสถิติวิเคราะห์ t-test ที่นัยสำคัญทางสถิติ <0.05

พบว่า ตามการรับรู้ของอาจารย์พี่เลี้ยง โดยรวม (ค่าเฉลี่ย = 4.02 ± 0.12) และรายด้านอยู่ในระดับดีเรียงตามลำดับดังนี้ ด้านจิตวิเคราะห์ (ค่าเฉลี่ย = 4.11 ± 0.30) ด้านจิตบริการ (ค่าเฉลี่ย = 4.06 ± 0.05) และด้านการคำนึงถึงสิทธิผู้ป่วยและการให้ผู้ป่วยมีส่วนร่วม (ค่าเฉลี่ย = 3.87 ± 0.38) ตามการรับรู้ของนักศึกษา โดยรวม (ค่าเฉลี่ย = 4.25 ± 0.22) และรายด้านอยู่ในระดับดี เรียงตามลำดับดังนี้ ด้านจิตบริการ (ค่าเฉลี่ย = 4.31 ± 0.30) ด้านการคำนึงถึงสิทธิผู้ป่วยและการให้ผู้ป่วยมีส่วนร่วม (ค่าเฉลี่ย = 4.23 ± 0.27) และด้านจิตวิเคราะห์ (ค่าเฉลี่ย = 4.13 ± 0.12) เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมฯ ตามการรับรู้ของอาจารย์พี่เลี้ยงและนักศึกษา พบว่า การรับรู้ของนักศึกษาสูงกว่าของอาจารย์พี่เลี้ยงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} < 0.001$) ได้แก่ พฤติกรรมฯ โดยรวม ด้านจิตบริการ และด้านการคำนึงถึงสิทธิผู้ป่วยและการให้ผู้ป่วยมีส่วนร่วม

ข้อเสนอแนะ ผู้บริหารวิทยาลัยควรนำข้อมูลไปเป็นแนวปฏิบัติการดูแลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์สำหรับนักศึกษาเพื่อเตรียมพฤติกรรมบริการของนักศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของสถานบริการ

คำสำคัญ: การดูแลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์, อาจารย์พี่เลี้ยง, จังหวัดพิษณุโลก

บทนำ

การให้บริการสุขภาพด้วยความมีมนุษยธรรมเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการบริการสุขภาพ ซึ่งจะส่งเสริมให้ผู้รับบริการมีความเป็นอยู่ที่ดีในระหว่างการรับบริการดูแลสุขภาพในระบบบริการสุขภาพ เป็นที่ยอมรับในระดับสากล เพราะในระหว่างที่มีการเจ็บป่วยบุคคลต้องอยู่กับความทุกข์ทรมานจากอาการเจ็บป่วย มีอารมณ์ทุกข์ใจวิตกกังวล และภาวะต่างๆที่ส่งผลกระทบต่อครอบครัวของผู้ป่วยร่วมด้วย การให้บริการที่มุ่งเน้นการรักษาและเทคโนโลยีขั้นสูงทำให้นามาส่งการบริการที่ลดความเป็นมนุษย์และลดศักดิ์ศรีของบุคคล (Lovato, Minniti, Giacometti, Sacco, Piolatto, Barberis, & et al, 2013) ผู้ให้บริการสุขภาพในทุกสถานบริการควรให้บริการผู้รับบริการอย่างเต็มที่ ด้วยความเห็นอกเห็นใจ เคารพในประเพณีความเชื่อ และเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้รับบริการ (Velasco Bueno, & La Calle, 2020) การส่งเสริมการดูแลสุขภาพด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ ถือเป็นพฤติกรรมที่มีความสำคัญในงานบริการด้านสุขภาพของผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพอย่างเป็นสากลที่ผู้รับบริการควรได้รับจากผู้ให้บริการอย่างเท่าเทียมกัน (Chochinov, 2013) และเป็นวิธียกระดับคุณภาพบริการในระบบบริการสุขภาพของผู้ประกอบวิชาชีพด้วย (Meneses-La-Riva, Suyo-Vega, Fernández-Bedoya, 2020)

การจัดการศึกษาแก่ผู้เรียนในระดับอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนที่จบการศึกษาไปประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพเพื่อเป็นผู้ให้บริการสุขภาพแก่ประชาชน ต้องให้ความสำคัญกับการสร้างอัตลักษณ์ของนักศึกษา ให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์สอดคล้องกับความต้องการของสังคมและสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยเป็นหน้าที่ของสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา ในการกำหนดนโยบายจัดการศึกษาลดบัณฑิตให้สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาทั้ง

ในระดับชาติและนานาชาติ สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน สังคมและประเทศตามความเชี่ยวชาญของสถาบัน (Ministerial regulations Higher Education Management Standards 2022, 2022) ซึ่งในประเทศไทยมิติใหม่ในระบบบริการสุขภาพ ต้องการให้บริการอย่างเป็นองค์รวมแก่ผู้ป่วย ทั้งมิติกาย ใจ สังคม และปัญญา เน้นการดูแลที่สอดคล้องกับบริบทของชีวิตผู้ป่วยแต่ละคน โดยคำนึงถึงสิทธิของผู้ป่วย (Chuengsatiansup & Kata, 2009) การให้บริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ เป็นประเด็นสำคัญที่ยอมรับได้ว่าเป็นในงานบริการสุขภาพ เพราะงานบริการสุขภาพเป็นงานบริการเชิงมนุษยธรรมและบริการทางวิชาชีพ จำเป็นต้องอาศัยคุณธรรมและจริยธรรมเป็นเครื่องกำกับระบบบริการสุขภาพ และปัจจุบันประชาชนมีความต้องการในการรับบริการสุขภาพที่มีคุณภาพมาตรฐานคำนึงถึงสิทธิและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ การไม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการและผู้ป่วยจะนำมาซึ่งความไม่พึงพอใจของผู้รับบริการ ก่อให้เกิดความขัดแย้ง การเรียกร้องการดูแลรักษาตามสิทธิ หรือมีการฟ้องร้องต่าง ๆ ขึ้นได้

สถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข ให้ความหมาย การให้บริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ หมายถึง การให้บริการที่เป็นมิตร มีความรัก ความเมตตา ใส่ใจในปัญหา และ ความทุกข์ของผู้รับบริการและผู้เกี่ยวข้อง ให้บริการตามปัญหาและความต้องการของผู้รับบริการที่เป็นจริง โดยรับฟังความคิดเห็นของผู้รับบริการเป็นหลัก ซึ่งประกอบด้วย 3 ด้านได้แก่ 1) การมีจิตบริการ (service mind) ให้บริการที่เป็นมิตร มีความรัก ความเมตตา ใส่ใจในความทุกข์ที่เป็นปัญหาของผู้รับบริการ 2) การคิดเชิงวิเคราะห์ (analytical thinking) ด้วยการรวบรวมข้อมูลที่เป็นจริง ของผู้รับบริการสุขภาพอย่างเป็นระบบ วิเคราะห์ปัญหา และความต้องการบนฐานข้อมูลที่เป็นจริงของผู้รับ บริการ

ให้บริการสุขภาพที่สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริง สอดคล้องกับบริบทชีวิตจริง รวมถึงสิทธิของ ผู้รับบริการ และ 3) การมีส่วนร่วม (participation) คือให้ผู้รับบริการมีส่วนร่วมรับรู้ ตัดสินใจ และแก้ไข ปัญหาสุขภาพของตนเอง และครอบครัว ตลอดจนสนับสนุน และส่งเสริมให้ประชาชนพึ่งตนเองด้านสุขภาพ (Praboromarajchanok Institute, 2012) โดยสถาบันพระบรมราชชนก เป็นสถาบันอุดมศึกษาของกระทรวงสาธารณสุข มีภารกิจในการผลิตและพัฒนาบุคลากรด้านสุขภาพเข้าสู่ระบบบริการสุขภาพของประเทศ ในแต่ละปีการศึกษา 3,000-3,500 คนได้กำหนดอัตลักษณ์บัณฑิตของสถาบัน ไว้ว่า “บริการสุขภาพด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์” ตั้งแต่ปี พ.ศ.2554 ถือเป็นนโยบายที่วิทยาลัยต่างๆในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก รับไปดำเนินการจัดการเรียนการสอน จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรให้บัณฑิตมีอัตลักษณ์ตามที่กำหนด (Praboromarajchanok Institute, 2020)

วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดพิษณุโลก สังกัดคณะสาธารณสุขศาสตร์และสหเวชศาสตร์ สถาบันพระบรมราชชนก (วิทยาลัยฯ) ทำหน้าที่ผลิตบัณฑิต ตั้งแต่ปีการศึกษา 2538 นำนโยบายและแนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์บัณฑิตของสถาบันพระบรมราชชนกมาปฏิบัติโดยตลอดมา วิทยาลัยฯ มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพ รักษามาตรฐานการศึกษา และรับกระบวนการผลิตบัณฑิตให้มีความรู้ สามารถปฏิบัติงานได้ดี มีวินัย เข้าใจความเป็นมนุษย์ และสามารถทำประโยชน์ให้แก่ชุมชน มีการปรับหลักสูตรการเรียนการสอน และการประเมินผล ที่เน้นการสร้างและพัฒนาผู้เรียนให้มีอัตลักษณ์และจิตวิญญาณในการบริการสุขภาพในชุมชนอย่างมืออาชีพที่เคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อย่างเท่าเทียม การประเมินผลผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน ด้านอัตลักษณ์การให้บริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ ของบัณฑิตตามที่สถาบันพระบรมราชชนกกำหนด

เป็นข้อมูลที่มีความสำคัญต่อการบริหารหลักสูตรและเป็นประโยชน์ต่อการเตรียมความพร้อมของนักศึกษาในปัจจุบันและอนาคต จากข้อมูลการดำเนินงานที่ผ่านมาหลักสูตรของวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดพิษณุโลก ยังไม่เคยมีข้อมูลการวิจัยในประเด็นของพฤติกรรม การดูแลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์มาก่อน

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจวิจัยการรับรู้ของอาจารย์และนักศึกษาต่อพฤติกรรม การดูแลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ของนักศึกษา วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดพิษณุโลก เพื่อเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์สำหรับผู้บริหารวิทยาลัยฯ นำไปใช้วางแผนปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการผลิตบุคลากรด้านสาธารณสุขที่จะเป็นกำลังสำคัญของระบบสุขภาพของประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อประเมินพฤติกรรม การดูแลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ของนักศึกษา วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดพิษณุโลก ตามการรับรู้ของอาจารย์และนักศึกษา และเปรียบเทียบพฤติกรรมระหว่าง การรับรู้ของอาจารย์และของนักศึกษา

ระเบียบวิธีวิจัย

แบบการวิจัย วิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาแบบภาคตัดขวาง (Cross-sectional Descriptive study)

ประชากร ประกอบด้วย 2 กลุ่ม คือ 1) อาจารย์พี่เลี้ยง 129 คน ที่ได้รับมอบหมายจากสถานพยาบาลให้เป็นดูแลนักศึกษาวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดพิษณุโลก ขณะฝึกปฏิบัติงาน และ 2) นักศึกษาหลักสูตรสาธารณสุขศาสตรบัณฑิต สาขาสาธารณสุขชุมชน ปีการศึกษา พ.ศ. 2565 จำนวน 130 คน ที่ฝึกปฏิบัติงานในปีการศึกษา 2565 รวมจำนวน 259 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ อาจารย์พี่เลี้ยง จำนวน คน 129 และนักศึกษา จำนวน 130 คน เลือกแบบเจาะจงตามเกณฑ์ที่กำหนด

เกณฑ์คัดเข้า อาจารย์พี่เลี้ยงชายและหญิงอายุ 25 ปีขึ้นไป ที่ได้รับมอบหมายจากสถานพยาบาลให้เป็นดูแลนักศึกษาวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดพิษณุโลก ขณะฝึกปฏิบัติงาน ช่วงเดือนพฤศจิกายน-ธันวาคม พ.ศ. 2565 เกณฑ์คัดออก คือ อาจารย์พี่เลี้ยงที่ลาป่วย ลาภิก ช่วงการเก็บข้อมูล

เกณฑ์คัดเข้า นักศึกษาที่ศึกษาในวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดพิษณุโลก ชั้นปีที่ 4 ทั้งชายและหญิงอายุ 18 ปี ขึ้นไป ที่ฝึกปฏิบัติงาน สาขาสาธารณสุขชุมชน ช่วงเดือนตุลาคม-ธันวาคม พ.ศ.2565 และยินดีเข้าร่วมการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลวิจัยครั้งนี้ คือแบบสอบถามแบ่งออกเป็น ส่วน คือ 2

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบด้วย 1.1) ข้อมูลของอาจารย์ ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา ตำแหน่ง จำนวนปีที่ เป็นอาจารย์พี่เลี้ยง สถานที่ทำงาน 1.2) ข้อมูลของนักศึกษา ได้แก่ เพศ อายุ

ส่วนที่ 2 แบบประเมินพฤติกรรมการดูแลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ของนักศึกษา ตามการรับรู้การรับรู้ของอาจารย์และนักศึกษา เป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองจากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตามกรอบแนวคิดของสถาบันพระบรมราชชนก ประกอบด้วยข้อคำถามเชิงบวก ทั้งหมด 32 ข้อ มี 3 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านจิตบริการ จำนวน ข้อ 16 2) ด้านการคิดวิเคราะห์ จำนวน 8 ข้อ 3) ด้านการคำนึงถึงสิทธิผู้ป่วยและการให้ผู้ป่วยมีส่วนร่วม จำนวน 8 ข้อ ลักษณะคำตอบเป็นมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ (1-5) คือ 5 หมายถึง ปฏิบัติอย่าง

สม่ำเสมอ 4 หมายถึง ปฏิบัติบ่อยครั้ง 3 หมายถึง ปฏิบัติเป็นบางครั้ง 2 หมายถึง ปฏิบัติน้อยครั้ง 1 หมายถึง ไม่ปฏิบัติ

การแปลผลการรับรู้พฤติกรรมบริการสุขภาพด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ โดยรวม และรายด้าน พิจารณาจากคะแนนเฉลี่ย แบ่งเป็น 3 ระดับ ดังนี้

1. คะแนน 3.67 – 5.0 หมายถึง มีพฤติกรรมในระดับดี
2. คะแนน 2.34 – 3.66 หมายถึง มีพฤติกรรมในระดับปานกลาง
3. คะแนน 1.00 - 2.33 หมายถึง มีพฤติกรรมในระดับต่ำ (ต้องปรับปรุง)

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ แบบสอบถามผ่านการตรวจความตรงเชิงเนื้อหา กับวัตถุประสงค์ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ท่าน คำนวณหา 3 ค่า Index of Item-Objective Congruence (IOC) ได้ความตรงเชิงเนื้อหา 0.67-1.00 ทุกข้อ ทดลองใช้แบบสอบถาม กับนักศึกษาและอาจารย์ที่วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีน พุทธชินราช จำนวน กลุ่มละ 30 คน คำนวณหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 คำตอบของนักศึกษาได้เท่ากับ 0.95 และคำตอบของอาจารย์ได้เท่ากับ 0.96

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. หลังได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดพิษณุโลกแล้ว ผู้วิจัยทำหนังสือขออนุญาตจากผู้อำนวยการวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธรจังหวัดพิษณุโลก เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัยกับนักศึกษากลุ่มตัวอย่าง
2. ประสานงานหัวหน้าศึกษานัดหมายกลุ่มตัวอย่างเพื่ออธิบายวัตถุประสงค์การวิจัย การเข้าร่วมวิจัย

และขอความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษร ก่อนให้ตอบแบบสอบถาม

3. ผู้วิจัยทำหนังสือจากผู้อำนวยการวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดพิษณุโลก ถึงผู้บริหารสถานบริการสุขภาพ (โรงพยาบาล โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล) แหล่งฝึกปฏิบัติงานของนักศึกษา จำนวน 65 แห่ง เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลในการทำวิจัยกับบุคลากรในสังกัดที่เป็นอาจารย์ที่เลี้ยงนักศึกษาฝึกปฏิบัติงาน จำนวน 129 คน ผู้วิจัยประสานขอความยินยอมเข้าร่วมการวิจัย และส่งแบบสอบถาม พร้อมเอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมการวิจัยให้อาจารย์และรับแบบสอบถามกลับด้วยตนเอง

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูลในแบบสอบถามก่อนนำมาวิเคราะห์ทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS สถิติเชิงพรรณนา ใช้ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน อธิบายข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และ ระดับพฤติกรรม การดูแลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ของนักศึกษา สถิติเชิงอนุมาน เปรียบเทียบความแตกต่างคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรม การดูแลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ของนักศึกษา ตามการรับรู้ของอาจารย์และนักศึกษา ด้วย Independent t-test ที่นัยสำคัญทางสถิติ <0.05

จริยธรรมวิจัย/การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

โครงการวิจัยนี้ ได้รับการอนุมัติรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ วิทยาลัยการสาธารณสุข สิรินธร จังหวัดพิษณุโลก (เลขที่อนุมัติ SCPHPL 4/2565.1.11 รับรองตั้งแต่วันที่ 3 ตุลาคม 2565)

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้นจำนวน 259 คน เป็นอาจารย์ที่เลี้ยง ร้อยละ 49.8 และนักศึกษา ร้อยละ 50.1 กลุ่มอาจารย์ที่เลี้ยง 129 คน เป็นเพศหญิงร้อยละ 8.93 อายุเฉลี่ย 47 ปี การศึกษาระดับ

ปริญญาตรี ร้อยละ 6.94 ตำแหน่งพยาบาลวิชาชีพ ร้อยละ 7.97 ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ร้อยละ 4 และมีประสบการณ์เป็นพี่เลี้ยงดูแลนักศึกษา มากกว่า 4.67 ปี ร้อยละ 69.0 ส่วนกลุ่มนักศึกษา เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 4 จำนวน 130 คน (หลักสูตรสาธารณสุขศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสาธารณสุขชุมชน) เป็นเพศหญิง ร้อยละ 92.3 อายุเฉลี่ย 21 ± 0.32 ปี

2 พฤติกรรมการดูแลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ของนักศึกษา ตามการรับรู้ของอาจารย์ที่เลี้ยงและนักศึกษา จากคะแนนประเมินเฉลี่ยรวมกัน ($n=259$) โดยรวมอยู่ในระดับดี ($\text{Mean}=4.13 \pm 0.21$) และ พฤติกรรมรายด้านทั้ง 3 ด้านอยู่ในระดับดี รายด้านที่มีคะแนนมากที่สุด คือ ด้านจิตบริการ ($\text{Mean}=4.19 \pm 0.25$) และด้านที่มีคะแนนน้อยที่สุด คือ ด้านการคำนึงถึงสิทธิผู้ป่วยและการให้ผู้ป่วยมีส่วนร่วม ($\text{Mean}=4.05 \pm 0.37$) ดังตารางที่ 1

3. พฤติกรรมการดูแลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ของนักศึกษา ตามการรับรู้ของอาจารย์ที่เลี้ยง ($n=129$) โดยรวม ($\text{Mean}=4.02 \pm 0.12$) และรายด้านทุกด้าน อยู่ในระดับดี รายด้านที่มีคะแนนมากที่สุด คือ ด้านการคิดวิเคราะห์ (4.11 ± 0.30) และด้านที่มีคะแนนน้อยที่สุด คือ ด้านการคำนึงถึงสิทธิผู้ป่วยและการให้ผู้ป่วยมีส่วนร่วม ($\text{Mean}=4.05 \pm 0.37$) ดังตารางที่ 2

4. พฤติกรรมการดูแลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ของนักศึกษา ตามการรับรู้ของนักศึกษา ($n=130$) ทั้งโดยรวม ($\text{Mean}=4.25 \pm 0.22$) และรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับดี รายด้านที่มีคะแนนมากที่สุด คือ ด้านจิตบริการ ($\text{Mean}=4.31 \pm 0.30$) และด้านที่มีคะแนนน้อยที่สุด คือ ด้านการคิดวิเคราะห์ ($\text{Mean}=4.23 \pm 0.27$) ดังตารางที่ 2

5. เปรียบเทียบตามการรับรู้ของอาจารย์ที่เลี้ยงและนักศึกษาต่อพฤติกรรมการดูแลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ของนักศึกษา ด้วยสถิติ Independent t-test พบว่า

คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการดูแลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ของนักศึกษา ตามการรับรู้ของอาจารย์พี่เลี้ยงและตามการรับรู้ของนักศึกษา แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยคะแนนประเมินตามการรับรู้ของอาจารย์พี่เลี้ยงต่ำกว่าตามการรับรู้ของนักศึกษา ได้แก่ คะแนนพฤติกรรมฯโดยรวม (Mean=4.02 และ Mean=4.25, p-value<0.001) และราย

ด้าน 2 ด้าน คือ ด้านจิตบริการ (Mean=4.06 และ Mean=4.31, p-value<0.001) และ ด้านการคำนึงถึงสิทธิผู้ป่วยและการให้ผู้ป่วยมีส่วนร่วม (Mean=3.87 และ Mean=4.23, p-value<0.001) แต่รายด้านที่การรับรู้ของอาจารย์และนักศึกษาไม่แตกต่างกัน คือ ด้านการคิดวิเคราะห์ (p-value =0.372) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 1 พฤติกรรมการดูแลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ของนักศึกษาวิทยาลัย การสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดพิษณุโลก ตามการรับรู้ของอาจารย์และนักศึกษา โดยรวม และรายด้าน (n=259)

พฤติกรรมการดูแลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์	Mean (S.D.)	Min-max	ระดับ
ด้านจิตบริการ	4.19 (0.25)	3.00-5.00	ดี
ด้านการคิดวิเคราะห์	4.12 (0.23)	3.88-4.88	ดี
ด้านการคำนึงถึงสิทธิผู้ป่วยและการให้ผู้ป่วยมีส่วนร่วม	4.05 (0.37)	3.00-4.88	ดี
โดยรวม	4.13 (0.21)	3.72-4.81	ดี

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ย พฤติกรรมการดูแลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ของนักศึกษาวิทยาลัย

การสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดพิษณุโลก ตามการรับรู้ของอาจารย์พี่เลี้ยง และ นักศึกษา (n1=129, n2=130)

พฤติกรรมการดูแลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์	อาจารย์พี่เลี้ยง (n=129)		นักศึกษา(n=130)		p-value
	Mean (S.D.)	ระดับ	Mean (S.D.)	ระดับ	
โดยภาพรวม	4.02 (0.12)	ดี	4.25 (0.22)	ดี	<0.001**
ด้านจิตบริการ	4.06 (0.05)	ดี	4.31 (0.30)	ดี	<0.001**
ด้านการคิดวิเคราะห์	4.11 (0.30)	ดี	4.13 (0.12)	ดี	0.372
ด้านการคำนึงถึงสิทธิผู้ป่วยและการให้ผู้ป่วยมีส่วนร่วม	3.87 (0.38)	ดี	4.23 (0.27)	ดี	<0.001**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.001

อภิปรายผล

พฤติกรรมการดูแลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ของนักศึกษา วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัด

พิษณุโลก ตามการรับรู้ของอาจารย์พี่เลี้ยงและนักศึกษายู่ในระดับดี ทั้งโดยรวม และรายด้านทั้ง 3 ด้าน แสดงให้เห็นว่านักศึกษามีพฤติกรรมการปฏิบัติงานที่ครอบคลุม

พฤติกรรมการดูแลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ตามอัตลักษณ์ที่วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดพิษณุโลกได้กำหนดไว้ ทั้งนี้เนื่องมาจากหลักสูตรสาธารณสุขชุมชนจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นอัตลักษณ์บริการสุขภาพด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ ตามแนวนโยบายของสถาบันพระบรมราชชนก นักศึกษาชั้นปีที่ 4 ได้เรียนรายวิชาที่มีการสอนให้การดูแลสุขภาพแบบองค์รวม และ มีการฝึกประสบการณ์สาธารณสุขชุมชนได้ค้นหาและแก้ไขปัญหาของประชาชนตามหลักวิชาการ (Sirindhorn College of Public Health, Phitsanulok, 2022) ประกอบกับการสอนเกี่ยวกับจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพสาธารณสุขชุมชน ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับการปฏิบัติตนต่อผู้ป่วยหรือผู้รับบริการ และจรรยาบรรณต่อสาธารณะ (Community Public Health Council Regulations, Concerning the ethics of the public health profession 2561 B.E.) เพื่อเตรียมนำไปสอบใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพการสาธารณสุขชุมชนในการฝึกปฏิบัติงานนักศึกษามีความตั้งใจในการดูแลผู้รับบริการที่ดี

จากการรับรู้ของอาจารย์พี่เลี้ยง พบว่า พฤติกรรมของนักศึกษาที่ดีเรียงตามลำดับคือ ด้านจิตวิเคราะห์ ด้านจิตบริการ และด้านการคำนึงถึงสิทธิผู้ป่วยและการให้ผู้ป่วยมีส่วนร่วม พฤติกรรมของนักศึกษา ด้านจิตวิเคราะห์ที่ดีคือประเมินสภาพผู้รับบริการอย่างเป็นระบบและตามความเป็นจริง เนื่องจากการฝึกปฏิบัติงานนักศึกษาต้องใช้ข้อมูลที่เป็นจริงของผู้รับบริการมารายงานอาจารย์พี่เลี้ยงจึงทำให้เห็นการปฏิบัติชัดเจน ที่มีคะแนนน้อยที่สุด คือกล้าแสดงความคิดเห็นได้แย้งในการปฏิบัติงานโดยอาศัยหลักการและเหตุผล แสดงให้เห็นว่าอาจารย์พี่เลี้ยงคาดหวังให้นักศึกษากล้าแสดงออกทางความคิดเห็น ด้านจิตบริการที่ดี เนื่องจากนักศึกษาพูดคุยกับผู้รับบริการด้วยน้ำเสียงสุภาพ สีสหน้ายิ้มแย้ม และเรียกชื่อผู้รับบริการและใช้สรรพนามที่เหมาะสม

แต่น้อยที่สุด คือ การช่วยเหลือผู้รับบริการโดยไม่ต้องร้องขอ อาจเนื่องจากนักศึกษายังไม่คุ้นเคยกับผู้รับบริการและไม่มีแนวทางในการช่วยเหลือผู้รับบริการโดยไม่ต้องร้องขอ ซึ่งในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ผู้รับบริการไม่ได้แสดงอาการเจ็บป่วยที่ต้องการความช่วยเหลือชัดเจนด้านการคำนึงถึงสิทธิผู้ป่วยและการให้ผู้ป่วยมีส่วนร่วมที่ดีเนื่องจากนักศึกษาให้บริการต่อผู้รับบริการโดยคำนึงถึงสิทธิมนุษยชนมีการแสดงออกสุภาพกับผู้รับบริการ แต่ที่มีคะแนนน้อยได้แก่ แจ้งให้ผู้รับบริการและญาติทราบเกี่ยวกับสิทธิผู้ป่วย อาจเนื่องมาจากการแจ้งสิทธิผู้ป่วยในสถานบริการที่ไปฝึกงานมีการติดประกาศสิทธิผู้ป่วยไว้แล้ว และได้มีแนวทางให้นักศึกษาปฏิบัติที่ชัดเจนซึ่งนักศึกษาได้รับการสอนการแนะนำตัวต่อผู้รับบริการและการให้ข้อมูลก่อนการกระทำใดๆกับผู้รับบริการ ผลวิจัยแสดงให้เห็นว่านักศึกษายังปฏิบัติน้อยกว่าที่อาจารย์พี่เลี้ยงคาดหวัง

จากการรับรู้ของนักศึกษา พฤติกรรมด้านจิตบริการของนักศึกษา ที่ดีมากที่สุด ได้แก่ แสดงท่าที่เป็นมิตรและเต็มใจให้บริการ รองลงมาคือ ใส่ใจใส่ใจความทุกข์ที่เป็นปัญหาของผู้รับบริการ ตามลำดับ ด้านจิตบริการที่มีคะแนนน้อยที่สุดคือ ช่วยเหลือผู้รับบริการโดยไม่ต้องร้องขอด้านการจิตวิเคราะห์ พฤติกรรมที่ดีที่สุด คือ มีความรอบคอบใคร่ครวญก่อนการทำงานและการตัดสินใจ พฤติกรรมที่มีคะแนนน้อยที่สุดคือ กล้าแสดงความคิดเห็นโต้แย้งในการปฏิบัติงานโดยอาศัยหลักการและเหตุผล ซึ่งเนื่องมาจากการฝึกงานของนักศึกษาปีที่ 4 เป็นการทำงานในสถานการณ์จริงซึ่งนักศึกษายังไม่มีความชำนาญต้องใช้ความรอบครอบระมัดระวัง ให้เหตุผลหลักวิชาการกับอาจารย์พี่เลี้ยง แต่พฤติกรรมกล้าแสดงความคิดเห็นโต้แย้งในการปฏิบัติงานที่ยังมีน้อย เนื่องมาจากในการฝึกงานอาจไม่มีประเด็นอภิปรายให้นักศึกษาแสดงความคิดเห็นโต้แย้ง

ผลวิจัยนี้สอดคล้องกับผลวิจัยการรับรู้พฤติกรรม การบริการสุขภาพด้วยหัวใจของความเป็นมนุษย์ของ นักศึกษาพยาบาลวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนราธิวาส ปีการศึกษา 2562 (Intana, Srimahunt, & Meebunmak, 2021) พบว่า นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 รับรู้พฤติกรรม การบริการสุขภาพด้วยหัวใจของความเป็นมนุษย์ โดยรวมอยู่ใน ระดับดี ($\mu=4.41\pm0.51$) รายด้านการคิดวิเคราะห์ ($\mu=4.27\pm0.57$) และด้านการมีส่วนร่วมของผู้รับบริการ ($\mu=4.38\pm0.58$) อยู่ในระดับดี และสอดคล้องกับผลวิจัยที่ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนราธิวาส ตามการ ประเมินของบัณฑิตพยาบาลและผู้ใช้บัณฑิตซึ่งเป็นพยาบาล ที่ดูแลบัณฑิต พบว่า พฤติกรรมฯ โดยรวม และรายด้าน อยู่ในระดับดี (Koolnaphadol, Laokosin, Pimmas, & Prabhakar, 2019) สอดคล้องกับการวิจัยที่เพชรบุรี (Glomjai, & Oumparm, 2018) พบว่า พฤติกรรม การบริการสุขภาพด้วยหัวใจของความเป็นมนุษย์ของนักศึกษา พยาบาล โดยรวมตามการรับรู้ นักศึกษาพยาบาล อยู่ในระดับ มาก แต่ผลวิจัยครั้งนี้ ไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยใน นักศึกษาพยาบาลวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนราธิวาส คือ พฤติกรรมฯ ด้านจิตบริการของนักศึกษาพยาบาล ตามการ รับรู้ของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 ประเมินตนเองอยู่ใน ระดับดีมาก ($\mu=4.52\pm0.53$) ในวิจัยนี้นักศึกษาประเมิน ตนเองอยู่ในระดับดี ที่ผลวิจัยแตกต่างกันเนื่องจากกลุ่ม ตัวอย่างเป็นนักศึกษาในหลักสูตรที่มีการเรียนการสอน แตกต่างกัน การวิจัยครั้งนี้เป็นนักศึกษาสาขาวิชา สาธารณสุขชุมชนจึงแตกต่างจากนักศึกษาพยาบาล และไม่ สอดคล้องกับการวิจัยที่วิทยาลัยพยาบาลพระจอมเกล้า จังหวัดเพชรบุรี (Glomjai, T., & Oumparm, K., 2018) พฤติกรรมของนักศึกษาตามการรับรู้ของอาจารย์พี่เลี้ยง อยู่ในระดับมากที่สุด (Mean=4.53±0.24) อาจเนื่องจากการ วิจัยที่เพชรบุรีแบบสอบถามการประเมินแตกต่างกับวิจัยนี้

คือ แบบสอบถามวิจัยนี้มี 3 ด้าน แต่วิจัยที่วิทยาลัยพยาบาล พระจอมเกล้า จังหวัดเพชรบุรี มีคำถามทั้งหมด 16 ข้อ แบ่งเป็น 4 ด้าน เพิ่มด้านคุณธรรมจริยธรรมและนักศึกษา มีคะแนนด้านคุณธรรมจริยธรรมระดับสูงมาก จากจำนวนข้อ แบบสอบถามที่ต่างกันนี้ผลวิจัยจึงแตกต่างกัน

ผลวิจัยเปรียบเทียบการรับรู้ของอาจารย์พี่เลี้ยง และนักศึกษาต่อพฤติกรรมบริการสุขภาพด้วยหัวใจของ ความเป็นมนุษย์ของนักศึกษา พบว่า การรับรู้ของอาจารย์พี่ เลี้ยงและนักศึกษาต่อพฤติกรรมฯ โดยรวมแตกต่างกัน ไม่สอดคล้องกับผลวิจัยในบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจาก วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนราธิวาส (Koolnaphadol, Laokosin, Pimmas, & Prabhakar, 2019) ตามการประเมินของบัณฑิตพยาบาลและผู้ใช้บัณฑิต พบว่า บัณฑิตพยาบาลและผู้ใช้บัณฑิตมีการรับรู้พฤติกรรม การดูแลผู้รับบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ของบัณฑิต โดยรวม ไม่แตกต่างกัน (p-value=0.630) ทั้งนี้อาจเนื่องมา จากเป็นการศึกษาในบริบทตัวอย่างที่ต่างกันคือวิจัยนี้ เป็นนักศึกษาสาธารณสุขชุมชนที่ยังไม่จบการศึกษาแต่ ที่วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนราธิวาสเป็นบัณฑิต พยาบาลผู้จบการศึกษาแล้วผลวิจัยจึงแตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารวิทยาลัยฯควรมีนโยบาย ให้หลักสูตร จัดทำแนวปฏิบัติสำหรับนักศึกษา และติดตามประเมิน พฤติกรรมบริการสุขภาพด้วยหัวใจของความเป็น มนุษย์ของนักศึกษา ปีที่ 4 ทุกปีการศึกษา และประเมิน อีกครั้งหลังจบการศึกษา เพื่อติดตามผลการดำเนินงานของ หลักสูตรด้านอัตลักษณ์ของผู้เรียน
2. หลักสูตรควรจัดทำเอกสารคู่มือแนวทางการ ปฏิบัติสำหรับนักศึกษา เพื่อใช้ประกอบการเรียนและการฝึก ปฏิบัติงาน ที่มีตัวอย่างสถานการณ์จริงให้นักศึกษาเรียนรู้ ด้วยตนเอง

3. อาจารย์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนหลักสูตร นำผลวิจัยไปใช้วางแผนจัดการเรียนการสอนเพิ่มเติมการปฏิบัติของนักศึกษา เช่น การช่วยเหลือผู้รับบริการโดยไม่ต้องร้องขอ การช่วยเหลือผู้รับบริการโดยไม่ต้องร้องขอ และ กล้าแสดงความคิดเห็นโต้แย้งในการปฏิบัติงาน

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณอาจารย์พี่เลี้ยงและนักศึกษาทุก

ท่านที่ร่วมในการวิจัยนี้ ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดพิษณุโลก ที่สนับสนุนการวิจัยอนุเคราะห์ให้เก็บข้อมูลในนักศึกษา และผู้บริหารสถานพยาบาลในแหล่งฝึกปฏิบัติงาน ที่อนุเคราะห์ให้เก็บข้อมูลในบุคลากร ตลอดจนเจ้าหน้าที่ทุกท่าน ที่ให้ความช่วยเหลือการประสานงานด้วยความเป็นมิตร

เอกสารอ้างอิง (ภาษาอังกฤษ)

Chochinov, H.M. (2013). Dignity in care: time to take action. *J Pain Symptom Manage.* 46:756–9.

10.1016/j.jpainsymman.2013.08.004

Chuengsatiansup, K. & Kata, P. (2009). *Primary health Primary care: from philosophy to new dimensions of health.* (3rd Edition). Nonthaburi: Society and Health Institute.

Community Public Health Council Regulations, Concerning the ethics of the public health profession 2561 B.E. (2018, 28, September). Royal Gazette Volume 135, Special episode 241 D, Page 14.

Glomjai, T. & Oumparm, K. (2018). Humanistic nursing behavior of nursing students. *Nursing Public Health and Education Journal.* 19(3): 171-178.

Intana, J., Srimahunt, K., & Meebunmak, Y. (2021). Perception Humanized - Cared Behaviors of Nursing Students in academic year 2019 of Boromarajonani College of Nursing, Ratchaburi. *Journal of Research for Health Improvement and Quality of Life.* 1(2), 43-54.

Koolnaphadol, T., Laokosin, N., Pimmas, S. & Prabhakar, PSK. (2019). Humanized care behaviors of Graduated Nurses in Bachelor of Nursing Science Program, Boromarajonani College of Nursing, Changwat Nonthaburi. *Maharakham Hospital Journal.* 16(1): 90-97.

Lovato, E., Minniti, D., Giacometti, M., Sacco, R., Piolatto, A., Barberis, B. & et al. (2013). Humanisation in the emergency department of an Italian hospital: new features and patient satisfaction. *Emerg Med J.* 30(6): 487–491.

Meneses-La-Riva, M.E., Suyo-Vega, J.A., Fernández-Bedoya, V.H. (2021). Humanized Care from the Nurse-Patient Perspective in a Hospital Setting: A Systematic Review of Experiences Disclosed in Spanish and Portuguese Scientific Articles. *Front Public Health.* 3; doi: 10.3389/ สืบค้นจาก <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC8678081/>

Ministerial regulations Higher Education Management Standards 2022. (2022, 31, March). Royal Gazette Volume 139, Chapter 29, Page 3.

- Praboromarajchanok Institute. (2020). *Manual for New student orientation, academic year 2020*. Faculty of Public Health and Allied Health Sciences, Praboromarajchanok Institute. Nonthaburi: Praboromarajchanok Institute.
- Sirindhorn College of Public Health, Phitsanulok. (2022). *Curriculum Bachelor of Public Health Program in Community public health revised edition 2022*. Phitsanulok: Sirindhorn College of Public Health, Phitsanulok.
- Velasco Bueno, J.M., La Calle, G.H. (2020). Humanizing intensive care: from theory to practice. *Critical Care Nurs Clin North Am.* 32(2): 135–47. สืบค้นจาก <https://doi:10.3389/fpubh.2021.737506>

